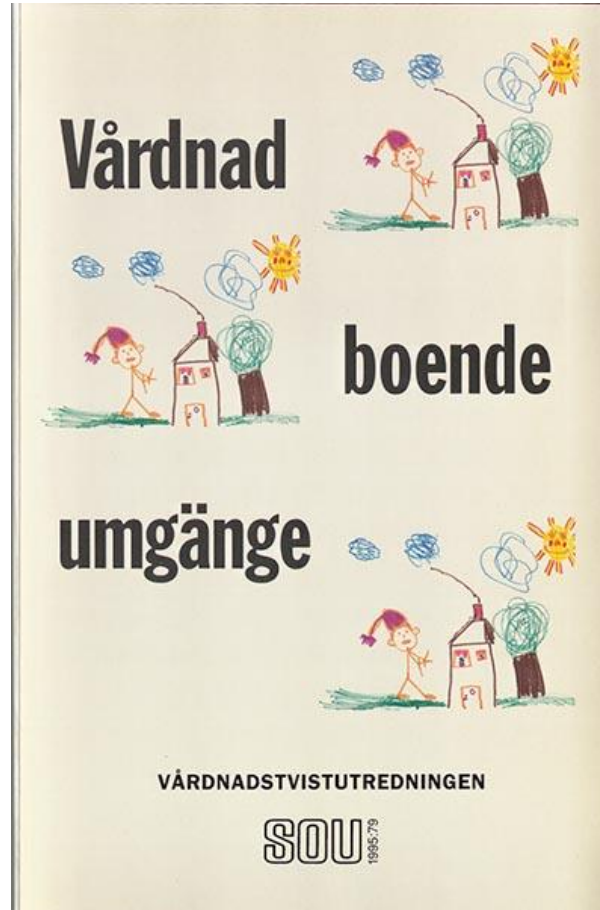

Vårdnad, boende och umgänge
Lunds Domarakademi
2024-11-19

Lagman Mats Sjösten
Varbergs tingsrätt

Mats Sjösten

BARNKONVENTIONEN

- Artiklarna 1 – 42 Svenska lag – originaltexterna i 54 art.
- Artiklarna 2, 3, 6 och 12 kallas för **de fyra grundprinciperna**
 - Artikel 2 Om alla barns lika värde och rättigheter.
 - Artikel 3 Barnets bästa (konventionens grundpelare)
 - Artikel 6 Varje barns rätt till liv, överlevnad och utveckling
 - Artikel 12 Barnets rätt att bilda och uttrycka sina åsikter och få dem beaktade i alla frågor som berör barnet.
- -----
- Artikel 9 – Rätten till kontakt med (att inte skiljas från) föräldrar
- Artikel 18 – ”... principen att båda föräldrarna har ett gemensamt ansvar för barnets uppfostran och utveckling”.

BARNKONVENTIONEN ARTIKEL 3

- In all actions concerning children, whether undertaken by public or private social welfare institutions, courts of law, administrative authorities or legislative bodies, *the best interests of the child shall be a primary consideration* [en primär/avgörande faktor/omständighet].
- Den svenska översättningen av artikel 3 i prop. 2017/18:186 är följande. Vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, *ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa*.
- Orden *ska i första hand beaktas* markerar att bestämmelsen inte är uttömmande utan den anger endast de viktiga omständigheter som bl.a. domstolarna ska beakta.

ALLMÄNNA KOMMENTARER BARN-KONV

- FN:s kommitté för barnets rättigheter (Barnrättskommittén; 18 ledamöter) övervakar att de stater som har ratificerat barnkonventionen uppfyller sina åtaganden enligt konventionen.
- Barnrättskommittén utfärdar allmänna kommentarer som syftar till att främja konventionens genomförande och bistå staterna i att uppfylla sina rapporteringsskyldigheter. De allmänna kommentarerna belyser olika artiklar och teman i barnkonventionen och riktar sig till alla konventions-stater. Hittills [april 2024] har kommittén utarbetat 26 allmänna kommentarer som berör bland annat barnets bästa och barnets rätt att bli hörd. Kommentarererna är inte bindande men tillmäts i allmänhet stor vikt.

ALLMÄNNA KOMMENTARER BARN-KONV

- Nr 12 – Barnets rätt att bli hörd (CRC/C/GC/12)
- Nr 14 - Barnets rätt att i första hand få beaktat vad som bedöms vara barnets bästa (CRC/C/GC/14)
- <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/crc/general-comments>
- <https://www.barnombudsmannen.se/barnkonventionen/allmanna-kommentarer/>
- HD dom den 24 oktober 2024 i målet B 1793-23 ”Mammans näringspenningtvätt”. Hur hänsyn bör tas till barnets bästa när påföljden för en förälder bestäms.

BARNETS BÄSTA

- Barnets bästa ska vara avgörande för alla frågor om vårdnad, boende och umgänge (6 kap. 2 a § första stycket FB).
- Vad är barnets bästa? Nära nog omöjligt att objektivt fastställa.
- Barnets bästa - en prognos utifrån del kort- och långsiktiga effekter och fördelar som finns för barnet.
- Bedömningsgrunder i 6 kap. 2 a andra stycket men också i 6 kap. 1 § FB.
- Barnets grundläggande rättigheter
- FN:s Barnrättskommitté CRC/C/GC/14 p. 50 och 57-72

BARNRÄTTSKOMMITÉN

- FN:s Barnrättskommittés icke-uttömmande lista med faktorer som enligt kommittén kan användas som ett stöd vid en bedömning av barnets bästa (CRC/C/GC/14 p. 50 och 57-72).
- Barnets åsikter
- Barnets identitet
- Bevarandet av familjemiljön och upprätthållandet av relationer
- Omsorg om barnets skydd och säkerhet
- Utsatta situationer
- Barnets rätt till utbildning

BARNETS GRUNDLÄGGANDE RÄTTIGHETER

- 6 kap. 1 § FB Barn har rätt till omvårdnad, trygghet och en god fostran. Barn skall behandlas med aktning för sin person och egenart och får inte utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling.
 - HD den 19 juni 2024 i målet T 4560-24 (p. 12 och 15).
 - Prop. 2024/25:10 Tryggare hem för barn s. 14.
- Barnets rätt 2. Om föräldraansvar m.m. (SOU 1979:63) s. 55 f.

PORTALPARAGRAFEN I 6 KAP. FB

2 a § Barnets bästa ska vara avgörande för alla frågor om vårdnad, boende och umgänge.

Vid bedömningen av vad som är bäst för barnet ska det fästas avseende särskilt vid

1. risken för att barnet eller någon annan i familjen utsätts för övergrepp eller att barnet olovligen förs bort eller hålls kvar eller annars far illa, och
- ~~2. barnets behov av en nära och god kontakt med båda föräldrarna.~~

RISKEN FÖR ATT BARNET FAR ILLA, M.M.

- Vid bedömningen av vad som är bäst för barnet ska domstolen respektive socialnämnden fästa avseende särskilt vid risken för att barnet eller någon annan i familjen utsätts för **övergrepp** eller att barnet olovligen förs bort eller hålls kvar eller annars far illa (6 kap. 2 a § andra stycket 1 FB). Bestämmelsen gäller vid samtliga avgöranden [och avtal] om vårdnad, boende och umgänge.
- Risken för effekt ska beaktas.

BARNETS BEHOV AV EN NÄRA OCH GOD KONTAKT MED BÅDA FÖRÄLDRARNA

- Domstolen respektive socialnämnden ska vid bedömningen av vad som är bäst för barnet fästa avseende särskilt även vid barnets behov av en nära och god kontakt med båda föräldrarna (6 kap. 2 a § andra stycket 2 FB).
- Genom bestämmelsen understryks att båda föräldrarna har betydelse för barnets välbefinnande och utveckling.
- Bestämmelsen spelar en stor roll när det gäller möjligheten för barn att få tillgång till båda sina föräldrar och den främjar därmed barnets bästa.
- HSB 26 september 2016 i målet T 1184-16.

Tryggare hem för barn

Utredningsbetänkande SOU 2022:71

Lagrådsremiss – 4 juli 2024

Lagrådets yttrande – 26 augusti 2024

Prop. 2024/25:10 – 17 september 2024

Bet. 2024/25:CU24 – justeras den 21 nov.

Beslut sker i Riksdagen den 27 nov.

Ikraftträdande den 1 januari 2025

PROP. TRYGGARE HEM FÖR BARN FÖRSTÄRKT RISKPERSPEKTIV

- Ett barns rätt att inte utsättas för våld eller annan kränkande behandling är absolut. Regeringen föreslår därför att portalparagrafen om barnets bästa i föräldrabalken ändras så att det framgår att risken för att barnet far illa ska ha en särskilt framträdande plats vid bedömningen av vad som är bäst för barnet i frågor om vårdnad, boende och umgänge.
- Förslaget delvis baserat på utredningens förslag. Innehåller även förslag som inte lagts fram av utredningen.

TRYGGARE HEM FÖR BARN

PROPOSITIONEN/SOU:N 6 KAP. 2 A § 2 ST

Propositionen

- Vid bedömningen av vad som är bäst för barnet ska det fästas av seende särskilt vid risken för att barnet eller någon annan i familjen utsätts för *våld eller annat* övergrepp, eller att barnet olovligen förs bort eller hålls kvar eller annars far illa.

Utredningens förslag

- Bedömningen av barnets bästa är en helhetsbedömning. Risken för att barnet far illa ska vara en del av den bedömningen.

PROP TRYGGARE HEM FÖR BARN

6 KAP. 2 A § ANDRA STYCKET FB

Nuvarande lydelse

- Vid bedömningen av vad som är bäst för barnet ska det fästas av seende särskilt vid
- – risken för att barnet eller någon annan i familjen utsätts för övergrepp eller att barnet olovligen förs bort eller hålls kvar eller annars far illa, *och*
- – *barnets behov av en nära och god kontakt med båda föräldrarna.*

I prop. föreslagen lydelse

- Vid bedömningen av vad som är bäst för barnet ska det fästas av seende särskilt vid risken för att barnet eller någon annan i familjen utsätts för *våld eller annat övergrepp*, eller att barnet olovligen förs bort eller hålls kvar eller annars far illa.

RISKBEDÖMNING

- Bedömningen av barnet bästa - avseende särskilt vid risken för att barnet far illa men även risken för övergrepp mot andra i familjen ska beaktas.
- Risken för våld och andra övergrepp ska väga tungt vid bedömningen av vad som är bäst för barnet.
- HD dom 19 juni 2024 i målet T 4560-23 (p. 23). HD erinrar om bestämmelsen i 6 kap. 2 a § och anför att omständigheter av detta slag ska väga tungt vid den samlade bedömningen av barnets bästa som ska göras.
- Domstolen ska göra en riskbedömning. Denna ska grundas bl.a. på vad som är utrett om tidigare inträffade händelser och om andra faktiska omständigheter ... nästa bild.

RISKBEDÖMNING

- Omständigheter som kan ha betydelse för bedömningen.
 - Tidigare övergrepp
 - Hot om övergrepp
 - Allmän attityd till våld
 - Missbruksproblem och psykisk sjukdom hos en förälder
- Även annat – ej uttömmande uppräknig. Hög konfliktnivå, samarbetssvårigheter, kontaktsabotage, kriminalitet hos en förälder (nedan), barns särskilda behov (t.ex. handikapp och diagnoser av skilda slag), förälders inställning till sjukvård och medicinska behandlingar (nedan), begåvningshandikapp eller fysiskt handikapp hos en förälder som leder till omsorgsbrist när det gäller barnet samt sjukdom hos en förälder som kan påverka föräldraförmågan.

RISKBEDÖMNING

- Jämställdhetsmyndigheten rapport Uppgifter om våld är inget undantag (2022:1) s. 66 f.
 - [Rapport 2022:1 Uppgifter om våld är inget undantag – Redovisning av kartläggning av uppgifter om våld eller andra övergrepp i mål om vårdnad, boende och umgänge \(jamstalldhetsmyndigheten.se\)](#)
- Jämställdhetsmyndigheten rapport Sätt barnen i centrum för tvisten om deras liv (2023:12).
 - [Sätt barnen i centrum för tvisten om deras liv 2023:12 | Jämställdhetsmyndigheten \(jamstalldhetsmyndigheten.se\)](#)

RISKBEDÖMNING - FÄNGELSESESTRAFF

- Svea den 27 mars 2019 i målet T 7154-17. Pappan dömd till tio års fängelse för allvarliga våldsbrott men inte mot mamman och barnet. Enligt hovrätten diskvalificerade fängelsestraffet inte mannen som vårdnadshavare.
- HVS dom den 28 september 2021 i målet T 1443-21. Pappan dömd för grovt narkotikabrott och grovt vapenbrott till sju års fängelse. Enligt hovrätten var brottslighetens art och allvar sådan att det redan på grund av detta finns skäl att ifrågasätta pappans lämplighet som vårdnadshavare.
- HVS dom den 19 maj 2021 i målet T 6524-20. Efter tingsrättens dom – gemensam vårdnad – dömdes pappan av hovrätten till fängelse i fem år för fyra fall av kränkande fotografering, våldtäkt i tre fall och brott mot djurskyddslagen i tre fall. Vårnaden till mamman i hovrätten.

RISKBEDÖMNING - BEVISKRAV

- Inte lika höga beviskrav som i brottmål
- Påstående om övergrepp ska beaktas i vårdnadsmålet även om t.ex. en förundersökning hos polisen har lagts ned (mer om detta nedan)
- HVS dom den 19 maj 2021 i målet T 6524-20 [förra bilden]. ”Hovrätten kan i denna del konstatera att det finns fällande domar från såväl tingsrätt som hovrätt mot pappan, avseende allvarliga sexualbrott mot flera olika målsägande. Mot bakgrund av att beviskravet för vad som ska beaktas vid riskbedömningen i vårdnadsmål inte är lika högt som beviskravet i brottmål, är det inte av någon betydelse att hovrättens brottmålsdom ännu inte har vunnit laga kraft. Det som framgår av brottmålsdomarna ska således beaktas. ... ”

RISKBEDÖMING – BORTFÖRANDE, M.M.

- I NJA 2023 s. 1018 [Risken för bortförande II] och upprepat i HD:s dom den 19 juni 2024 i målet T 4560-23 har HD uttalat att bedömningen av riskerna för barnet att ha umgänge med en förälder eller någon annan bör göras i två steg. Först bör det konstateras om en risk i ett visst hänseende föreligger och därefter hur stor risken är och om den kan hanteras.
- NJA 2023 s. 1018 – domen ... mer i nästa bild ...
- NJA 1995 s. 727 – ”Risken för bortförande I”
- NJA 1992 s. 93 – Frågan om vårdnaden m.m. efter bortförande till Tunisien.

NJA 2023 s. 1018

Allmänna utgångspunkter

- Högsta domstolen har i NJA 2023 s.1018 ("Risken för bortförande II") prövat frågan hur en risk för att umgängesföräldern för barnet utomlands ska värderas vid beslut om umgänge. Av domen (p. 10–15) framgår att prövningen bör tillgå enligt följande.

NJA 2023 s. 1018

Allmänna utgångspunkter

- När det gäller frågor om vårdnad, boende och umgänge ska särskilt avseende fästas vid dels risken för att barnet eller någon annan i familjen utsätts för övergrepp eller att barnet olovligen förs bort eller hålls kvar eller annars far illa, ~~dets barnets behov av en nära och god kontakt med båda föräldrarna~~ (6 kap. 2 a § andra stycket FB).
- Bedömningen av riskerna för barnet att ha umgänge med en förälder eller någon annan bör göras i två steg.
 1. Först bör det konstateras om en risk i ett visst hänseende föreligger.
 2. Därefter bör det konstateras (a) hur stor risken är och (b) om risken kan hanteras.

NJA 2023 s. 1018

Allmänna utgångspunkter

- För att det ska anses finnas en risk för bortförande eller kvarhållande är det *inte tillräckligt* att umgängesföräldern har sitt ursprung i ett annat land och har anknytning till landet genom anhöriga eller på annat liknade sätt.
- Det måste finnas *en mer konkret fara* för bortförande.
- Exempel på omständigheter som kan utvisa en sådan konkret risk är *faktiska åtgärder* som framstår som vidtagna för att förbereda ett senare bortförande eller *uttalanden* som tyder på ett sådant syfte hos föräldern.

NJA 2023 s. 1018

Allmänna utgångspunkter

- Bedömningen av risken för bortförande eller kvarhållande utgör en *prognos om framtida förhållanden*. För att kunna bedöma risken måste domstolen först värdera *redan inträffade händelser* eller *föreliggande omständigheter* som talar för att risken kan komma att förverkligas.
- I fråga om sådana omständigheter bör det *beviskrav* som normalt gäller i tvistemål tillämpas.

NJA 2023 S. 1018

Allmänna utgångspunkter

- När det har klarlagts vilka omständigheter som prövningen ska grundas på ska en bedömning göras av i vilken utsträckning dessa sammantagna talar för att ett bortförande eller kvarhållande kan komma att ske. Om prövningen leder fram till slutsatsen att det finns en beaktansvärd risk för bortförande eller kvarhållande och den risken inte i tillräcklig grad kan minskas genom att formerna för umgänget anpassas, utgör detta som utgångspunkt hinder mot umgänge med den förälder som kan befaras ha för avsikt att föra bort eller kvarhålla barnet.

NJA 2023 s. 1018

Allmänna utgångspunkter

- En helhetsbedömning med hänsyn till samtliga omständigheter ska dock alltid göras utifrån vad som är barnets bästa. Det kan då finnas skäl att också väga in bl.a. hur tidigare umgänge har fungerat och hur komplicerat det skulle vara att återföra barnet till Sverige.

NJA 2023 s. 1018

Det aktuella fallet

- Frågan i målet var en pappas umgänge med en 5 år gammal dotter. Pappan och mamman, med rötter i Syrien, kom till Sverige år 2015.
- Det umgänge som har förekommit mellan dottern och pappan fram till slutet av 2021 (dottern då 3 år gammal), när det stoppades av hovrätten, hade enligt HD fungerat väl utifrån de förutsättningar som har gällt. Ingenting hade framkommit som talade mot att pappan i och för sig skulle vara lämpad för att ha umgänge med dottern. Bedömningen av vad som var bäst för barnet borde därför ”inriktats på frågan om det finns en risk för bortförande som utgjorde hinder mot att förordna om ett umgänge i enlighet med pappans yrkande”.

NJA 2023 s. 1018

Det aktuella fallet

- I målet är visat att pappan i samband med separationen från barnets mamma har gjort *uttalanden* om att han inte skulle acceptera att mamman gifte om sig, utan att han i så fall skulle låta dottern växa upp i Syrien. Han har också i en *sms-konversation med mammans advokat* i Syrien uttryckt att han vill ha den rätt till dottern som följer av lagen där. Av konversationen framgår att rättsordningen i Syrien föreskriver att om en skild kvinna gifter om sig ska vårdnaden om barnen i det tidigare äktenskapet övergå till faderns familj.

NJA 2023 s. 1018

Det aktuella fallet

- Pappans uttalanden gjordes i samband med den konflikt som parterna hade kring uppbrottet från varandra och som nu ligger några år tillbaka i tiden. Med hänsyn till att *uttalandena*, särskilt i dialogen med advokaten, var *förhållandevis konkreta* bör de ändå tillmätas betydelse vid bedömningen av risken för bortförande.
- *Betydelsen av uttalandena förstärks* av att pappa under hösten 2019, utan mammans samtycke, folkbokförde flickan i Syrien. En sådan registrering fyller inte någon funktion så länge flickan befinner sig i Sverige. Det talar för att registreringen har utgjort en förberedelse inför en eventuell framtida vistelse i Syrien.

NJA 2023 s. 1018

Det aktuella fallet

- Pappan har uppgett att han på grund av krav på militärtjänstgöring är förhindrad att besöka Syrien och att han följaktligen inte har varit där sedan han lämnade landet 2014. Mamman har åberopat handlingar från myndigheter i Syrien och Libanon med uppgifter om att pappan skulle ha gjort resor till Syrien 2021 och 2023. Pappan har påstått att handlingarna är falska och åberopat bevisning för detta.

NJA 2023 s. 1018

Det aktuella fallet

- De av mamman åberopade handlingarna talar för att pappan har gjort de resor som påståtts. Den bevisning som pappan har åberopat om att handlingarna är falska har ett begränsat värde. Om pappan hade vistats i Sverige vid de aktuella tidpunkterna borde han utan svårighet ha kunnat lägga fram bevisning om detta, vilket han inte har gjort. Genom vad som har förekommit i målet är det sammantaget visat att han har gjort de påstådda resorna. Därigenom är det klarlagt att han är *oförhindrad att göra åtminstone kortare resor till Syrien*.

NJA 2023 s. 1018

Det aktuella fallet

- Pappan har fast arbete och bostad i Sverige. I oktober 2020 gifte han sig med en kvinna från Syrien, som därefter har förenats med honom i Sverige. Paret har fått en son. De har förklarat att de har för avsikt att stanna i Sverige. Både pappan och hans hustru har emellertid kvar en stark anknytning till Syrien genom sina släktingar som bor där. Via Syriens ambassad i Stockholm har de låtit folkbokföra sonen även i Syrien.

NJA 2023 s. 1018

Det aktuella fallet

- De *konkreta omständigheter* som har framkommit i målet *talar var för sig* för att det finns en (1) *risk* för att pappan ska föra flickan till Syrien och hålla kvar henne där. Vid bedömningen av (2) (a) *hur stor denna risk är* bör beaktas att det är fråga om *flera omständigheter som i någon mån förstärker varandra*. En sammantagen bedömning leder till slutsatsen att det finns en beaktansvärd risk för ett bortförande.

NJA 2023 s. 1018

Det aktuella fallet

- Det är inte möjligt att (2) (b) minska [hantera] den konstaterade risken genom att föreskriva att umgänget ska ske i närvaro av en person som har utsetts av socialnämnden [umgängesstöd – min kommentar]. Vidare har pappan förklarat att tidigare umgänge via Skype med flickan inte har fungerat och att han därför, av hänsyn till hennes bästa, enbart yrkar ett umgänge som innebär att han träffar flickan. Det framstår mot den bakgrunden inte som lämpligt att hantera risken genom att föreskriva umgänge i annan form.

NJA 2023 s. 1018

Det aktuella fallet

- Om risken för bortförande förverkligas skulle konsekvenserna för barnet bli mycket allvarliga. Sannolikt skulle hon förlora all kontakt med mamman och andra anhöriga på moderns sida. Syrien är inte anslutet till Haagkonventionen. Möjligheterna att återföra ett barn därifrån med stöd av internationell rättslig hjälp torde vara ytterst begränsade [sannolikt obefintligt med hjälp av lagliga medel – min kommentar]. Har skadan väl inträffat talas alltså mycket för att den inte kan repareras [irreparabel – min kommentar]. .

NJA 2023 s. 1018

Det aktuella fallet

- Vad nu anförts leder, vid en helhetsbedömning utifrån vad som framstår som bäst för barnet, till slutsatsen att det för närvarande inte finns förutsättningar för att förordna om rätt till umgänge med pappan.

NJA 2023 s. 1018

RISKBEDÖMNING BORTFÖRANDE

- Uttalanden, konkreta, i samband med separation.
- Uttalandena beaktades flera år senare eftersom de var ”förhållandevis konkreta”; särskilt i dialogen med advokaten
- Diskuterat med advokat om rätten till barnet enligt det andra landets rättsordning.
- Barnet folkbokfört i annat land av pappan utan samtycke fr mamman vilket talade för en förberedelse för framtida ...
- Pappan falskeligen påstått förhindrad att resa till ”risklandet”
- Trots anknytning till Sverige mycket stark anknytning till Syrien
- Folkbokfört även ”nytt barn” i Syrien

OMSTÄNDIGHETER ATT BEAKTAS

- Uttalanden till olika personer, vid skilda tider, ...
 - Vid sep. ang. vad göra om mamman gifter om sig
 - Vid samtal till mammans advokat om att kan kräver sin rätt
 - Andra samtal, alla kan bedömas
- Faktiska åtgärder
 - Folkbokföring i annat land
 - Biljetter (sökta efter, beställda, inköpta ...)
 - Färdplaner
 - Anskaffande av pass (svenskt [kan återkallas] eller i utlandet)

NERLAGDA FÖRUNDERSÖKNINGAR, M.M.

- Eftersom det vid domstolens ställningstagande i samband med den riskbedömning som ska göras inte gäller samma höga beviskrav som i ett brottmål ska uppgifter från en part ska beaktas och värderas även
 - om det inte har gjorts någon polisanmälan,
 - om en polisanmälan har gjorts men inte lett till någon förundersökning,
 - om en förundersökning lagts ner, eller
 - om en frikännande dom meddelats.

NERLAGDA FÖRUNDESRÖKNINGAR, M.M.

- Hovrättens över Skåne och Blekinge dom den 15 januari 2020 i målet T 2708-19.
- Göta hovrätts dom den 11 maj 2021 i målet T 2392-20.
- Göta hovrätts dom den 9 september 2021 i målet T 1748-21.
- Hovrättens för Västra Sverige dom den 17 november 2022 i målet T 3184-22.

”KARENSTID”

- Hur grovt brottet bedömts. Sällan några straffrättsligt grova brott. I refererade fall misshandel och hot med någon eller några månaders fängelse som straffvärde.
- Tiden som har förflutit från brottet/brotten.
- Om det varit fråga om en enstaka händelse eller återfall i brott.

”KARENSTID”

- Eventuella åtgärder som föräldern har vidtagit som kan påverka risken för återfall.
- Härtill kommer även en annan omständighet som förekommer i domar, beskriven på skilda sätt men med samma innebörd, dvs. att en part accepterat (”förlikt sig med”) alt. ”tagit ansvar för” att parten trots tidigare förnekanden gjort sig skyldig till det/de brott som han eller hon har dömts för.

BARNETS RÄTT ATT FÅ INFORMATION

- I frågor om vårdnad, boende och umgänge ska barnet få information och ges möjlighet att framföra sina åsikter (6 kap. 2 b § första stycket FB).
- Information – en bestämmelser med stor omfattning – kan tillgodoses på många sätt och av många,
- ”Åsikter” [tidigare vilja] – det krävs inte att barnet kan ge uttryck för en konkret vilja eller ge tillkänna något som kan likställas med ett ställningstagande till de yrkanden som framställs i målet.
- Skyldigheten att tillse barnens rätt har betydelse för domstolens ställningstagande till vilken utredning som ska inhämtas,

BARNENS RÄTT ATT FÅ SINA ÅSIKTER BEAKTADE

- Vid avgörande av frågor om vårdnad, boende och umgänge enligt 6 kap. FB ska barnets åsikter tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad (6 kap. 2 b § andra stycket FB).
- Ålder och mognad? Hur gammal är ålder och hur mogen är mogen och var går gränsen mellan omogen (mogens motsats eller) och mogen?
- Beaktade eller helt avgörande (NJA 1995 s. 398)? Denna fråga återkommer i bild 51.

ÅLDER OCH MOGNAD

- Hur gammalt är ålder?
- Olika för å ena sidan boende och umgänge och å andra sidan vårdnad?
- Boende och umgänge, 10 år sällan, 11 år ibland, 12 år ofta, äldre nästa alltid? men som vanligt beror det på – som framgår ...
- Vårdnad, beror mycket på men oftast äldre än ovan.
- Vad är mognad? Mognad är förmågan att förstå och bedöma konsekvenserna av en särskild fråga, varvid den fortlöpande utvecklingen av barnets förmågor måste beaktas.
- JO beslut 28/4 2022 dnr 5984-2021 (s. 73 not 91)

ÅSIKTER - BEAKTADE

- Svea hovrätts dom den 21 februari 2013 i målet T 4649
- HSB dom den 11 november 2014 i målet T 246-14
- HNN dom den 14 december 2016 i målet T 685-16.
- HNN dom den 9 oktober 2018 i målet T 1386-17
- Svea dom den 4 juni 2020 i målet T 10225-19
- HSB dom den 18 februari 2021 i målet T 3345-20

ÅSIKTER – BEAKTADE

- Svea dom den 15 december 2021 i målet T 13134-20
- Svea dom den 11 november 2022 i målet T 2120-22
- HVS dom den 6 mars 2023 i målet T 1744-22
- HVS dom den 7 mars 2023 i målet T 6231-22 [Samverkande faktorer]
- Svea dom den 21 april 2023 i målet T 7636-23

ÅSIKTER - INTE BEAKTADE

- HSB dom den 26 september 2016 i målet T 1184-16
- Svea dom den 17 november 2016 i målet T 5569-16
- HÖN dom den 8 september 2020 i målet T 345
- HSB dom den 21 december 2020 i målet T 181-20 [Även ”budbärare”]
- Göta dom den 17 maj 2021 i målet T 127-21 [Även ”budbärare”]

- HSB dom den 21 oktober 2013 i målet T 2976-12.
- HVS dom den 24 april 2020 i målet T 5068-19

- HSB dom den 8 juni 2020 i målet T 3505-19

ÅSIKTER - BESTÄMMANDE

- NJA 1995 s. 398
- HÖN dom den 19 februari 2016 i målet 450-15
- Varbergs tr dom den 23 juni 2016 i målet T 316-15
- Svea dom den 23 mars 2018 i målet T 7258-17
- Svea dom den 4 juni 2020 i målet T 10225-19
- Svea dom den 6 december 2023 i målet T 3911-23

VÅRDNADSHAVARE – INLEDNING

- Art. 18 Barnkonventionen
- Vårnaden kan se ut på olika sätt; avsnitt 4.2 - 4.5 ... talan vid domstol om vårnaden (6 kap. 5 § FB) om någon av eller båda föräldrarna ska ha vårnaden om barnet.
- Domstolens handlingsalternativ 4.5.1.2 f. – en av eller båda
- Gemensam vårnad mot båda föräldrarnas vilja.
- Om en förälder inte vill?
 - Huddinge tingsrätts dom den 4 februari 2005 i målet T 4414-04
 - Göteborgs tingsrätts dom den 10 februari 2010 i målet T 11346-09
- Svea dom 30/5 2022 i T 8830-21 (umgänge men samma princip)

... barnets behov främst ... gemensamt ansvar ...

6 kap. 5 § 2 st FB före 1/7 2021

Vid bedömningen av om *vårdsnaden skall vara gemensam* eller *anförtros åt en av föräldrarna skall* rätten fästa avseende särskilt vid föräldrarnas förmåga att *samarbeta* i frågor som rör barnet. ~~Rätten får inte besluta om gemensam vårdnad, om båda föräldrarna motsätter sig det.~~

6 kap. 5 § 2 st FB fr.o.m. 1/7 2021

Vid bedömningen av om *föräldrarna ska ha gemensam vårdnad* eller om *en av dem ska ha ensam vårdnad ska* rätten fästa avseende särskilt vid föräldrarnas förmåga *att sätta barnets behov främst och ta ett gemensamt ansvar* i frågor som rör barnet.

SAMARBETE

- Även om FB nu anger ”... *att sätta barnets behov främst och ta ett gemensamt ansvar ...* ” förutsätter gemensam vårdnad, som det uttrycks i förarbetena, ”... *i viss utsträckning ett fungerade samarbete mellan föräldrarna ...* ”.
- Avgöranden från domstol fokuserar många gånger på frågan om samarbete eftersom ett sådant anses utgöra en förutsättning för att föräldrarna ska kunna *sätta barnets behov främst och ta ett gemensamt ansvar.*
- Återkommer till detta under senare bilder

DOMSTOLENS STÄLLNINGSTAGANDE

- Föräldrars lämplighet
- Förmågan att sätta barnets behov främst ...
- Risken att barnet eller någon annan familjemedlem utsätts för våld, m.m. – Tidigare behandlat
- Barnets behov av båda sina föräldrar (även efter 1/1 2025 – Tidigare behandlat)
- Betydelsen av barnets åsikter i förhållande till barnets ålder och mognad – Tidigare behandlat
- Kontinuitetsprincipen (v. kontaktprincipen)
- [Övriga omständigheter av helt individuell karaktär]

FÖRÄLDRARS LÄMPLIGHET

- Hot eller våld mot barnet eller den andra förälder
- Umgänges- eller kontaktsabotage
- Påverkan på barnet att inte vilja ha kontakt med andra föräldern
- Förälder som inte vill ha kontakt med den andra förälder eller som gör sig okontaktbar för denne
- Missbruk
- Allvarlig psykisk sjukdom
- Egenmäktighet med barn
- Kriminalitet oftast men inte alltid vid grov brottslighet
- Negativ till behandling av hos barnet konstaterat vårdbehov.
- Oförmåga att hålla barnet utanför konflikten (K)/aktivt drar in barnet i K

FÖRÄLDRARS LÄMPLIGHET

- HVS 6/9 2004 i T 2629-03. Fadern olämplig eftersom han förmått barnen att lämna uppgifter om påhittade övergrepp.
- GÖTA den 6/2 2012 i T 2860-11. Mamma saboterat umg. med pappan och i dottern inympat en omotiverad skräck för pappan = olämplig.
- HNN den 24/2 2017 i T 489-16. Mamman klart mindre lämplig som v-havare – hade avskurit barnen från all kontakt med pappan.
- Svea den 22/12 2017 i T 6958-17. Mamma avvikande syn på vård m.m. Samarbetsförmåga brast på grund av detta. Vårdnad till pappan.
- Svea den 1/2 2019 i målet T 11396-17. Mamma olämplig – aktivt motarbetat relationen mellan barnen och deras pappa
- Svea den 29/10 2021 i målet T 7446-21. Umg. som illustration.

FÖRÄLDRARS LÄMPLIGHET

- Svea dom den 30 maj 2022 i målet T 8830-21. Även om att mamman ville det bästa för sina barn fanns det tydliga indikationer på att hon hade svårt att förstå att andra inte alltid delar hennes åsikt om vad det bästa är. Påtagligt drivande i konflikten genom bl.a. upprepade orosanmälningar riktade mot pappans omsorgsförmåga, meddela skolan att pappan säljer droger där och polisanmäla honom för kidnappning när han inte ville tillmötesgå hennes önskemål om på vilket sätt överlämning av ett av barnen skulle ske under en helg då han tillåtit henne umgänge trots att det inte var hennes helg. Försökt få barnen att välja ett boende hos henne genom både hot och löften rörande deras levnadsvillkor och vid huvudförhandlingen i hovrätten valt att inskränka sin talan om umgänge på ett sätt som inte överensstämmer med barnens uttryckliga vilja.

FÖRÄLDRARS LÄMPLIGHET

- HD dom den 19 juni 2024 i T 4560-23. Det förhållandet att en förälder inte tillgodoser barnets rätt till umgänge med den andra föräldern kan anses som olämplig på grund av detta förhållande.
- Fängelsestraff – tidigare behandlat.
- Förälders inställning till stöd och vård för barnet
 - *HVS dom den 3 juni 2022 i målet T 3722-21*
 - *Göta dom den 5 oktober 2022 i målet T 1061-22*
 - *Svea dom den 11 november 2022 i målet T 2120-22*

Förmågan att sätta barnets behov främst ...

- 6 kap. 5 § andra stycket FB – bestämmelsen på tidigare bild
- Presumtion för gemensam vårdnad?
- Barnkonventionen och svensk rätt (SOU 2020:63) s. 454 f.
- Våld eller andra former av övergrepp från en förälder.
- Samarbete fordras – tidigare konstaterat.
- Gemensamt ansvar – föräldrar tillsammans kan lösa frågor ... och även handla om att säkerställa att barnet får tillgång till stöd- och hjälp
- Endast SMS (motsvarande) eller e-post ej längre skäl för ensam v.
 - HNN dom den 19 december 2023 i målet T 924-23
- Hur bedöms samarbetsförmågan – tidigare under ”Samarbete”

Förmågan att sätta barnets behov främst ...

- Svea dom den 30 november 2021 i målet T 14222-20
- HVS dom den 9 december 2021 i målet T 3090-21
- HSB dom den 22 december 2021 i målet T 364-21 [Involverat barnen]
- Svea dom den 3 februari 2022 i målet T 5508-21
- HÖN dom den 28 januari 2022 i målet T 918-21
- HNN dom den 21 juni 2022 i målet T 1639-20
- Svea dom den 10 februari 2023 i målet T 13180-21
- Svea dom den 6 december 2023 i målet T 3911-23

HD DOM DEN 19/6 2024 I MÅLET 4560-23

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM
DEN 19 JUNI 2024
I MÅLET 4560-23

HD DEN 19 JUNI 2024 I MÅLET 4560-23

- Svea den 16 juni 2024 i T 7802-24
- Hovrätten beslutade med ändring av tingsrättens dom att vårdnaden om två barn skulle flyttas från mamman till pappan eftersom mamman under lång tid och i strid mot domstol dom ang. umgänge brustit i omsorg när det gäller att tillgodose barnens kontakt med pappan.

- Högsta domstolen anförtrodde genom domen, med ändring av hovrättens dom, modern (AW) ensam vårdnad om två JM, tio år och åtta månader gammal, och TM, nio år och fyra månader gammal. Detta innebär att AW alltjämt – vilket var fallet före hovrättens dom – skulle ha ensam vårdnad om barnen. Genom domen fastställdes barnens rätt till umgänge med sin pappa, dels genom upp trappning i närvaro av umgängesstöd under ett år, dels därefter utan tidsbegränsning. Högsta domstolen bestämde också **dels att umgänget med umgängesstöd skulle ske på den plats socialnämnden i Piteå anvisar**, dels att **vid umgänget utan umgängesstöd hämtning och lämning ska ske** på en plats i Piteå kommun som Socialnämnden i Piteå anvisar. Mamman (AW) förelades dessutom vid **vite att – utan någon begränsning i tiden – lämna barnen** vid anvisad umgängesplats för umgänge med pappan.

- 27. I målet har framförts påståenden om att AW har utsatts för våld, hot och ett kontrollerande beteende från AMs sida medan parterna sammanlevde. De påstådda händelserna ligger emellertid förhållandevis långt tillbaka i tiden [parterna separerade 2015 – mamma och barn till skyddat boende] och avser ett annat sammanhang än det som nu råder. Ingenting har framkommit till stöd för att det skulle föreligga en risk för att AM ska utöva våld eller begå något annat övergrepp mot AW eller barnen. Det gäller även om hennes och barnens boendeadress skulle röjas.
- *Vad Högsta domstolen anger under denna punkt angående att de påstådda händelserna ligger långt tillbaka i tiden och avser ett annat sammanhang än det som nu råder, varför det inte har någon direkt påverkan på det aktuella avgörandet, är i enlighet med gällande praxis (se avsnitt 3.3.4).*

- 28. Det saknas skäl att ifrågasätta AWs uppgift att hon känner en stark personlig rädsla för AM och att det därför innebär en trygghet för henne att boendeadressen hålls hemlig. **Risken** för att hon eller barnen skulle fara illa om adressen röjs måste emellertid bedömas som låg. Det förhållandet att hon har skyddade personuppgifter utgör därför inte ett över tid tillräckligt skäl för att låta barnens rätt till umgänge stå tillbaka.
- *I denna punkt gör Högsta domstolen en riskdömning och kommer fram till att risken för att mamman och barnen far illa om bostadsadressen röjs är låg. Ställningstagandet ligger i linje med gällande praxis (se bl.a. 3.3.3.1).*

- 29. Av detta följer att AW objektivt sett saknar godtagbara skäl för att inte låta J och T träffa AM i den omfattning som beslutats av domstol. Genom att inte medverka till umgänget har hon brustit i omsorg om barnen. Med hänsyn till hennes tidigare agerande och till den inställning som hon har redovisat finns det en risk att bristen kommer att bestå. Detta ska väga tungt vid bedömningen av vad som är bäst för J och T.
- *Att en förälder som på det sätt som redogörs för i p. 29 inte tillgodoser eller saboterar barnens rätt till umgänge med den andra föräldern är typiskt sett en sådan omständighet som kan göra att den föräldern anses olämplig som vårdnadshavare (se avsnitt 4.5.2.3).*

- 30. Av utredningen framgår att AW i övrigt har stort fokus på barnens bästa och förmåga att tillgodose deras behov av omvårdnad, trygghet och fostran. Det gäller inte minst med avseende på de särskilda behov som är en följd av Js autism.
- *I mål där en förälder inte tillgodoser eller rent av saboterar barnens rätt till umgänge med den andra föräldern är det ofta på det sätt som anges i p. 30, dvs. att föräldern tillgodoser samtliga barnens behov utom behovet av umgänge med den andra föräldern. Störst vikt vid bedömningen läggs ändå många gånger vid förhållandet att umgänget saboterats. Detta förhållande anses ofta utgöra en så stor brist hos föräldern att denne, trots övriga förtjänster, anses olämplig som vårdnadshavare varför vårdnaden överflyttas till den andra föräldern (se p. 19 i domen och avsitt 4.5.2.3 i boken).*

- 31. Det har inte framkommit något som motsäger att även AM har vilja och förmåga att tillgodose barnens behov. Av utredningen framgår att han vid umgängestillfällena har knutit kontakt med J och T på ett bra sätt och mött dem på deras olika villkor. Bedömningen av hans lämplighet som vårdnadshavare försvåras dock av att han inte haft möjlighet att ha hand om barnen i vardagssituationer sedan de var mycket små.
- *Som Högsta domstolen anför i denna punkt försvåras bedömningen av en förälders lämplighet som vårdnadshavare om den föräldern inte haft möjlighet att ta hand om barnen i vardagssituationer. I fall där den ena föräldern, på grund av den andres agerande, inte haft någon eller endast begränsad kontakt med barnen får bedömning av föräldrarnas lämplighet ske utifrån de uppgifter som finns om denne i målet. Forts.*

- *Om domen i denna del (p. 31) skulle tolkas och tillämpas på så sätt att bedömningen om lämpligheten måste utgå från förhållanden som bygger på faktiskt omhändertagande av barnen i de enskilda fallen kommer domstolarna att ställas inför betydande svårigheter. Konsekvensen av en sådan tolkning skulle kunna bli att domstolarna i ett fall liknande det som prövats genom Högsta domstolens dom kan anse sig förhindrade, även om förutsättningarna i övrigt är för handen, att flytta över vårdnaden (eller boendet) till den andra föräldern. En sådan tolkning kan enligt min mening inte vara lagstiftarens intention med vad som anges i 6 kap. 2 a § FB om barnets behov av rätt till kontakt med båda sina föräldrar (se p. 12–13 och 15–17 i domen). Det är min uppfattning att domen inte ska ges en sådan tolkning.*

- 32. Från båda parter har framförts att det skulle föreligga en risk för att den andra föräldern ska föra barnen utomlands. Att det skulle föreligga någon beaktansvärd risk för detta får dock inte stöd i utredningen.
- *Här har Högsta domstolen gjort en riskbedömning som ska göras och som mynnat ut i att ingen beaktansvärd risk för bortförande föreligat (se p. 22 och 23 i domen och avsnitt 3.3.4.1.1 i boken).*

- 33. J och T har under hela sin levnad bott tillsammans med AW. Att nu flytta över vårdnaden till AM skulle i vart fall kortsiktigt innebära en stor påfrestning för dem; det gäller särskilt för J som har stort behov av kontinuitet och förutsebarhet i tillvaron. Med hänsyn till avståndet mellan den nya och tidigare bostadsorten skulle förändringen komma att bli mycket ingripande.
- *Här kommer Högsta domstolen in på en bedömning av frågan om kontinuitet (se 4.5.2.9) och resonerar under denna punkt om för barnen kortsiktiga konsekvenser medan långsiktiga konsekvenser behandlas i nästa punkt. Vid bedömningen av barnets bästa ska såväl kortsiktiga som långsiktigt förhållanden tillmätas betydelse (se. prop. 2020/21:150 s. 129 och p. 12 och 21 i domen). Forts*

- *I praxis har domstolarna typiskt sett gjort bedömningen att en överflyttning på kort sikt kan innebära en påfrestning för barnen men på lång sikt blir barnens förhållanden och kontakt med båda föräldrarna bättre (se avsnitt 4.5.2.9.3). Ett allt för stort hänsynstagande till bara kortsiktiga konsekvenser för barnet kan komma att medföra att antalet vårdnadsöverflyttningar, berättigade ur barnets intresse, kraftigt reduceras eller helt uteblir eftersom fördelarna med en överflyttning i de flesta fall motiveras av en prognos om långsiktiga fördelar.*
- *Avståndet mellan föräldrarnas bostadsorter har tidigare allmänt sett inte tillmätts den betydelse som Högsta domstolen tillmäter det i p. 33. Många gånger saknar domstolen vid sitt ställningstagande kännedom om var barnen och föräldern med de skyddade personuppgifterna vistas.*

- 34. Under dessa förhållanden kan en överflyttning motiveras enbart om den kan förutses medföra en tydlig förbättring av Js och Ts situation i ett långsiktigt perspektiv. Vad som talar för detta är att de skulle få möjlighet att utveckla sin relation till AM och få tillgång till hans familj och andra anhöriga. Därtill skulle de inte längre behöva leva med skyddade personuppgifter.
- *I denna punkt redovisas den långsiktiga bedömningen som ska göras och som enligt min uppfattning, grundad på tidigare avgöranden från Högsta domstolen och övriga allmänna domstolar, är den viktigaste. Som anges skulle en överflyttning av vårdnaden innebära en långsiktig relation till barnens pappa, dennes familj och övriga anhöriga. Denna omständighet har bedömts vara mycket betydelsefull och avgörande när domstolarna flyttat vårdnaden (eller boendet) från en umgängessaboterande förälder till den andra. Forts*

- *I resonemanget har ingått även ett ställningstagande, vilket skulle kunnat bli effekten av en vårdnadsöverflyttning i detta fall, att barnet sedan vårdnaden anförtrotts den andra föräldern skulle tillförsäkras umgänge med båda föräldrarna. Många gånger görs bedömningen att den förälder som vårdnaden flyttas till kommer att tillgodose barnets umgänge med den förälder som vårdnaden flyttas från (p. 21 och 22). Som tidigare anförts har då domstolen i allmänhet gjort en bedömning av de omställningsproblem som kan bli följden av en överflyttning av vårdnaden (se avsnitt 4.5.2.9.3 och under p. 33 ovan).*
- *Utöver den fördel som nyss behandlats skulle barnen i detta fall inte längre behöva leva under skyddads personuppgifter. Det är naturligtvis en tillkommande positiv omständighet men inte något som enligt min uppfattning har någon avgörande betydelse på frågan om en överflyttning av vårdnaden.*

- 35. För att Js och Ts behov av en nära och god kontakt med båda sina föräldrar ska kunna tillgodoses genom en överflyttning av vårdnaden krävs även att ett omfattande umgänge med AW kommer till stånd. Därvid kan inte bortses från den rädsla som AW känner för AM. Med beaktande av detta förhållande och det stora avståndet mellan parternas nuvarande bostadsorter är det oklart i vilken utsträckning ett sådant umgänge kommer att kunna upprätthållas, även om AM ställer sig positiv till ett omfattande umgänge.
- *Det kan mycket väl vara så att mamman känner rädsla för pappan men som Högsta domstolen tidigare anfört (se p. 27) har de ”påstådda händelserna” legat långt tillbaka i tiden och avsett ett annat sammanhang. Domstolen har dessutom gjort en riskbedömning och kommit fram till att risken för att hon far illa om adressen röjs måste bedömas som låg (p. 27–28). Forts.*

- *Att då tillmäta hennes uppgivna rädsla i samband med ett umgänge den vikt som gjorts känns främmande. Härtill kommer det förhållandet att barnens umgänge med pappan inledningsvis skulle ske under medverkan av umgängesstöd på grund av bl.a. mammans uppgivna rädsla. För det fall vårdnaden anförtrotts pappan och barnen tillerkänts umgänge med mamman kunde, i vart fall under en övergångsperiod om ett år, hämtning och lämning av barnen för umgänge med mamman skett under medverkan av umgängesstöd.*

- *Det går inte, enligt min mening, att av tidigare domstolsavgöranden dra slutsatsen att bedömningen gjorts att överflyttning av vårdnaden kräver ett omfattande umgänge med den förälder som vårdnaden flyttas från. Skulle detta generellt sett vara en omständighet som ska tillmätas den vikt som Högsta domstolen tycks göra kan det innebära att en tredskande förälder flyttar långt bort med barnet för att vid ett resonemang som det nu anförda kunna hävda att det krävs ett särskilt omfattande umgänge vid en vårdnads överflyttning men att ett sådan inte går att genomföra. Att låta den omständigheten fälla avgörande, ensamt eller tillsammans med andra, kan inte anses stå i överensstämmelse med barnets bästa eftersom detta resonemang, på sätt som tidigare berörts, kan verka hämmande på domstolarnas bered villighet att tillgodose barnens kontakt och umgänge genom att flytta över vårdnaden från en saboterande förälder till den andra (se även under p. 33).*

- 36. Mot denna bakgrund framstår inte de långsiktiga fördelarna för J och T med en överflyttning av vårdnaden som så tydliga att de uppväger de stora nackdelar som otvivelaktigt skulle uppstå för dem på kort sikt. Av utredningen framgår också att de själva har uttryckt en önskan om att få bo kvar hos AW.
- *Det är svårt mot denna bakgrund att avgöra vad Högsta domstolen här lägger i vågskålarna för kortsiktiga respektive långsiktiga förhållanden. Oavsett vilket finns en uppenbar risk att barnens bästa utifrån dess rätt att ha kontakt och umgänge med båda föräldrarna allvarligt kommer att minska om en bedömning av kortsiktiga och långsiktiga förhållanden görs utifrån de omständigheter Högsta domstolen kan ha lagt i respektive vågskål.*

- 37. En helhetsbedömning utifrån vad som är bäst från barnen leder där för fram till slutsatsen att vårdnaden även fortsättningsvis bör tillkomma AW ensam. Hovrättens dom ska ändras i enlighet med detta.

- ???????

KONTINUITETSPRINCIPEN

- Att barnet ska fortsätta att bo hos den förälder som det bor hos – kontinuitetsprincipen - bygger på tanken att en förflyttning av ett barn till en ny miljö kan vara till skada för barnets utveckling och att barnet därför inte i onödan ska tvingas att flytta från sin invanda miljö.
- Ställs mot **kontaktprincipen – barnets rätt till och behov av en nära och god kontakt med båda sina föräldrar**. *Denna rätt, ehuru formellt borttagen från 6 kap. 2 a § FB finns alltjämt kvar men uttryckt på annat sätt.*
- Beaktande av omställningsproblem.
- Faran? med en ”rigid” tillämpning ...

KONTINUITETSPRINCIPEN

- Principen beaktad
 - HÖN dom den 21 december 2016 i målet T 551-16
 - Göta dom den 31 maj 2021 i målet T 1662-20
 - Svea dom den 3 februari 2022 i målet T 8350-21
 - Svea dom den 23 september 2022 i målet T 600-22

KONTINUITETSPRINCIPEN

- Principen inte beaktad (dvs. kontaktprincipen beaktades)
 - HNN dom den 24 februari 2017 i målet T 489-16.
 - HVS dom den 21 november 2017 i målet T 3252-17
 - Svea hovrätts dom den 22 december 2017 i målet T 6958-17.
 - Svea dom den 1 februari 2019 i målet T 11396-17
 - Svea dom den 15 juni 2021 i målet T 12783-21
 - HVS dom den 7 januari 2022 i målet T 3553-21
 - Göta dom den 6 juni 2022 i målet T 3341-21

KONTINUITETSPRINCIPEN

- Två skilda kontinuiteter vid domstolens ställningstagande till frågan om vårdnaden eller boendet ska flyttas från en förälder till en ?
- Det ena fallet av kontinuitet är – med detta betraktelsesätt – det fallet där en förälder inte alls medverkar till att barnet har någon kontakt med den andra föräldern och för att det ska bli kontakt fordras att vårdnaden eller boendet flyttas över till den andra föräldern. I dessa fall blir det ofta en överflyttning av vårdnaden eller boendet eftersom det är det enda sättet att möjliggöra för barnet att ha kontakt med den andra föräldern (avsnitt 4.5.2.9.2).

KONTINUITETSPRINCIPEN

- Det andra fallet av kontinuitet – med detta betraktelsesätt – är när det visserligen finns brister hos vårdnadshavaren alternativt boendeföräldern när det gäller att tillse barnets rätt till och behov av kontakt med den andra föräldern men där det ändå förekommer någon form av (mer eller mindre regelbunden) kontakt. I dessa fall konstaterar domstolen många gånger [allt för många] att visserligen finns det skäl för en överflyttning men eftersom det ändå finns någon form av kontakt så fäller kontinuitetsprincipen avgörandet vilket leder till att det inte blir någon överflyttning av vårdnaden eller boendet (avsnitt 4.5.2.9.1).

OMSTÄLLNINGSPROBLEM

- När domstolen beslutat om en överflyttning av ett barn har domstolen resonerat också om de omställningsproblem som kan uppkomma när ett barn som bott länge hos en förälder flyttas över till en förälder som barnet under kortare eller längre tid inte haft någon kontakt med.
- Långsiktigt bäst (... på längre sikt den bästa lösningen...)
- Omställningsproblemen av övergående natur
- Föräldern som barnet flyttas till har insikt i problem det kan innebära, är beredd att låta överflyttningen ta tid, avser att ta stöd av ex. BUP ...

OMSTÄLLNINGSPROBLEM

- HNN dom den 13 december 2013 i målet T 929-13.
- HSB dom den 26 september 2016 i målet T 1184-16.
- Svea dom den 17 november 2016 i målet T 5569-16
- HNN dom den 24 februari 2017 i målet T 489-16
- HVS dom den 21 november 2017 i målet T 3252-17
- Svea dom den 1 februari 2019 i målet T 11396-17
- Göta dom den 6 juni 2022 i målet T 3341-21

BARNETS BOENDE

- Har föräldrarna **gemensam vårdnad** om ett barn får domstolen, på talan av en förälder eller båda, besluta med vem av föräldrarna som barnet ska bo tillsammans med (inte var barnet ska bo).
- Den omständigheten att det finns ett beslut som innebär att barnet ska bo tillsammans med den ena föräldern innebär inte att den föräldern också fått någon särskild beslutanderätt. Barnets vårdnadshavare ska alltjämt gemensamt fatta beslut i frågor som gäller barnets personliga angelägenheter.
- Bedömningsgrunder motsvarande vårdnadshavare.

VÄXELVIST BOENDE

- Domstolens avgörande kan innebära att barnet ska bo växelvist hos föräldrarna (i lagtexten ”vem av föräldrarna”).
- Förutsätter att föräldrarnas samarbetsförmåga är ”särskilt god” .
- Hur mycket boende är växelvist boende? 95 kap. 2 § andra stycket SFB
- Utformningen av ett beslut om växelvist boende. Klart med reglering av alla fall som kan uppstå = konfliktreducerande.

VÄXELVIST BOENDE

- Vecka/vecka
- 2-2-3-2-2-3 (intervaller om två veckor, löper på klar helgstruktur)
- 2-2-2-2-2-2 (löper på, är förutsebart, innebär ingen helgstruktur)*
- Två veckor/två veckor
 - Nota bene! HÖN den 8/9 2020 i T 345-20
- År/år
- Annan reglering?

* Sett detta men kan vara även 3-3-3-3 osv.

1. Josefin, xxxxxx-yyyy, ska bo växelvis hos Jan och Karin enligt det rullande fyraveckorsschema som framgår av bilaga 1. Vid jul, nyår och sommar ska dock det som anges i punkten 2 gälla i stället för det rullande schemat.
2. Josefin ska vid jul, nyår och sommar bo växelvis hos Jan och Karin enligt följande.
 - a) Varannan julhelg från den 22 december kl. 10.00 till den 29 december kl. 10.00, med början hos Karin år 2015.
 - b) Varannan nyårshelg från den 29 december kl. 10.00 till den 5 januari kl. 10.00, med början hos Jan den 29 december 2015.
 - c) Två veckor, ej sammanhängande, varje sommar. Sommaren 2015 ska bo hos Jan v. 28 och v. 30 samt hos Karin v. 31 och v. 33. Från och med sommaren 2018 ska Josefin bo två sammanhängande semesterveckor hos vardera föräldern.

Schema boende mål 2412-18 Jan Karlsson / Karin Svensson

	måndag	tisdag	onsdag	torsdag	fredag	lördag	söndag
Vecka 1	Karin	Karin	Karin	Karin	Överlämn.	Jan	Jan
					se alt. 1		
Vecka 2	Överlämn,	Karin	Överlämn.	Jan	Överlämn.	Karin	Karin
	se alt. 2		se alt. 1		se alt. 2		
Vecka 3	Överlämn.	Jan	Överlämn.	Karin	Överlämn.	Jan	Jan
	se alt. 1		se alt. 3		se alt. 4		
Vecka 4	Jan	Jan	Jan	Överlämn.	Karin	Karin	Karin
				se alt. 3			

- 1 – Karin lämnar Josefin på förskolan på morgonen, Jan hämtar henne där på eftermiddagen.
- 2 - Jan lämnar Josefin hos Karin på morgonen.
- 3 - Jan lämnar Josefin på förskolan på morgonen, Karin hämtar henne där på eftermiddagen.
- 4 - Jan hämtar Josefin hos Karin på eftermiddagen.

VÄXELVIST BOENDE (LIKNAVDE)

- Varbergs TR beslut 7/4 2021 i T 3060-20. Boende hos mamman och umgänge med pappan dels varje tisdag och torsdag, kl. 16.00–18.30, dels varannan lördag och söndag, i jämna veckor, kl. 08.00–18.30 (1 år 8 åtta mån/reglering av lämning/boende nära)
- Värmlands TR dom 28/6 2022 i T 6233-21. En modell – 2-2-5-5 – tillämpades vid inledandet av ett växelvist boende som på sikt skulle bli varannan vecka med byte av bostäder på måndagar. (Innefattar även en annan modell – umgänge [2-2-3] – som föregick den nyss angivna. Allt var upptrappning inför vv boende).

”BOENDE SOM UMGÄNGE”

- I praktiken skrivs många gånger avtal eller överenskommelser på det sättet att barnets boende, förutom växelvist (t.ex. vecka/vecka), regleras särskilt för vissa storhelger och lov. Domstolen har genom dom beslutat om dels växelvist boende varannan vecka, dels särskild reglering av boendet under vissa storhelger och lov, för att på så sätt tillförsäkra att barnen får hela helger respektive lov vartannat år med en förälder.
- Finns många exempel på det, ett exempel är det i exemplet ovan med schemat. Många av

VAD FORDRAS FÖR VÄXELVIST BOENDE?

- Barnets behov ska alltid komma i främsta rummet. (Ej millimeterrättvisa mellan föräldrarna).
- Föräldrarnas samarbetsförmåga måste vara särskilt god.
- Föräldrarna bör bo förhållandevis/någorlunda nära varandra.
- Föräldrarna måste vara flexibla och öppna för att förändra boendeförhållandet om barnets situation eller behov förändras.

VAD FORDRAS FÖR VÄXELVIST BOENDE?

- Barnet ska inte behöva byta mellan olika förskolor eller skolor.
- Kontinuiteten till kamratrelationer samt möjligheten till fritidsaktiviteter ska beaktas.
- Barnets åsikt har stor betydelse och i allt större utsträckning ju äldre barnet är.
- Båda föräldrarna bör ta ansvar för och ställa upp för barnet i förhållande till skola och fritidsaktiviteter.

- Svea hovrätts dom den 19 juni 2017 i målet T 6137-16.

VAD FORDRAS FÖR VÄXELVIST BOENDE?

- HSB dom den 26 september 2016 i målet T 1184-16
- HNN dom den 9 oktober 2018 i målet T 1386-17
- Göta dom den 9 juni 2020 i målet T 3526-19
- HÖN dom den 20 oktober 2020 i målet T 271-20
- HSB dom den 21 december 2020 i målet T 181-20
- Göta dom den 12 april 2021 i målet T 2270-20
- Svea dom den 3 februari 2022 i målet T 5508-21

ETT SÄRSKILT GOTT SAMARBETE MELLAN FÖRÄLDRARNA

- I det särskilt goda samarbetet måste ligga **att** föräldrarna kan kommunicera med varandra utan konflikter och därigenom tillsammans lösa och ta ansvar för de beslut som måste tas när det gäller det gemensamma barnet **samt att** föräldrarna tillsammans kan leva upp till de krav som redogjorts för ovan under uppräkningsen ovan.
- Göteborgs tingsrätts dom den 28 maj 2014 i målet T 4363-13.
- HVS dom den 7 mars 2023 i målet T 6231-22. [Två barn 11 & 13 år gamla. Föräldrarna saknade särskilt god samarbetsförmåga men barnens vilja – främst barnet 13 år – avgjorde].

AVSTÅNDET – FÖRÄLDRARNAS BOSTÄDER

- En omständighet som är av betydelse vid ställningstagandet till om ett växelvist boende är förenligt med barnets bästa är avståndet mellanföräldrarnas boende.
- Frågan om avstånd är inte endast antalet kilometer utan tid.
- Ett långt avstånd kan tack vare goda förbindelser och vägar göra att det är enkelt och går fort att förflytta sig mellan föräldrarnas bostäder. I andra fall kan emellertid ett kort avstånd fordra en lång tids resa på grund av brist på kommunikationer eller på ett dåligt vägnät.
- Domar ... i boken på s. 156 f.

VÄXELVIST BOENDE – OLIKA FÖR/SKOLOR

- Göta hovrätts dom den 9 juni 2020 i målet T 3526-19

VÄXELVIST BOENDE – BARNETS ÅLDER

- Tre år? – Ofta men inte alltid.
- Vid en genomgång av domar från såväl tingsrätter som hovrätter framgår att tre år ofta är en ålder som nämns men att denna ålder kan såväl understigas som överskridas. Vid ställningstagandet till om barnet ska bo växelvist är det inte bara åldern som avgör utan även barnets mognad men också, och i många fall framför allt, dess anknytning till den förälder som det inte tidigare haft ett så omfattande boende hos som ett växelvist boende.
 - Svea hovrätts dom den 25 februari 2021 i T 6662-20
 - HVS dom den 21 februari 2023 i T 4235-21 [umg sommar]

ÄR VÄXELVIST BOENDE BRA?

- Modern forskning visar att barn som bor växelvist vanligtvis inte mår sämre än barn som bor med båda sina föräldrar utan lika bra och mår bättre än barn som bor med en av sina föräldrar. Dessutom är många föräldrar och barn mycket nöjda med växelvist boende eftersom den ger möjlighet till vardagskontakt.
- S. 154 f. och fotnot 30 i kapitel 6 med länkar till redovisad forskning.

BARNETS UMGÄNGESRÄTT

- Barnet har rätt till umgänge med en förälder som det inte bor tillsammans med (6 kap. 15 § första stycket FB).
- HD dom 19/6 2024 i T 4560-23 (p. 15).
 - Barns behov av en nära och god kontakt med båda sina föräldrar framhålls särskilt i lagstiftningen (jfr även art 18 i barnkonv.).
 - ~~Lagstiftaren har utgått från att barnets behov av en nära och god kontakt med båda sina föräldrar är en grundläggande del av barns rätt till omvårdnad, trygghet och en god fostran.~~
- Inte alltid barnets bästa med umgänge.
- Prop. 2024/25:10 Tryggare hem för barn

PROP. TRYGGARE HEM FÖR BARN

- Regeringen föreslår vidare att det ska slås fast att **barnets bästa går före rätten till umgänge med en förälder som barnet inte bor tillsammans med**. Därigenom klargörs att det finns situationer där barnet som utgångspunkt inte ska ha något umgänge, t.ex. när en förälder har utsatt barnet för allvarligt våld. Umgänge med en förälder får inte riskera att skada barnet, varken fysiskt eller på något annat sätt.
- Utredningen lämnade inte någon förslag i denna del.

PROP. TRYGGARE HEM FÖR BARN

6 KAP 15 § FÖRSTA STYCKET FB

Nuvarande lydelse

- Barnet ska ha rätt till umgänge med en förälder som det inte bor tillsammans med. Umgänget kan ske genom att barnet och föräldern träffar varandra eller genom att de har annan kontakt.

Föreslagen lydelse (1/1 2025)

- Barnet ska ha rätt till umgänge med en förälder som det inte bor tillsammans med, *utom när det strider mot barnets bästa*. Umgänget kan ske genom att barnet och föräldern träffar varandra eller genom att de har annan kontakt.

UMGÄNGE VID SKYDDAT BOENDE

- Om och i så fall på vilket sätt och i vilken uppfattning kan umgänge ske mellan ett barn som bor, i allmänhet tillsammans med en av sina föräldrar, på ett skyddat boende och den andra föräldern.
- *HD den 19 juni 2024 i målet T 4560-23.* ”Om vårdnadshavaren och barnet lever med skyddade personuppgifter måste rätten, utifrån vad som framkommit i målet, göra en avvägning mellan å ena sidan risken för att uppgifterna röjs och å andra sidan intresset av att umgänge kommer till stånd. Risken för att uppgifterna röjs kan medföra att formerna för umgänget behöver anpassas eller i vissa fall helt utebli. Är skälen för att skydda personuppgifterna svaga bör risken dock inte påverka umgänget till någon del.”

UMGÄNGE VID SKYDDAT BOENDE

- Riskbedömning om och den leder till risk för våld eller hot i allmänhet inte något umgänge.
 - HSB dom den 12 februari 2018 i målet T 789-17
 - HSB dom den 11 juni 2019 i målet T 3390-18.
 - HNN dom den 24 februari 2020 i målet T 979-19
 - Göta dom den 17 juni 2022 i målet T 2627-21
 - HNN dom den 8 november 2022 i målet T 1932-21

UMGÄNGE VID SKYDDAT BOENDE

- Riskbedömning som i fallen nedan lett till umgänge.
 - HSB dom den 2 februari 2021 i målet T 2972-20.
 - Svea dom den 25 mars 2021 i målet T 5342-20.
 - HSB dom 15 november 2022 i målet T 1761-22

- HD dom den 19 juni 2024 i målet 4560-23 – tidigare behandlad

UMGÄNGE VID SKYDDAT BOENDE

- Kan umgängesstöd vara något?
- Kanske ibland med ett litet barn och risk men ringa sådan men i allmänhet nej
 - HNN dom den 24 februari 2020 i målet T 979-19
 - HVS dom den 9 september 2020 i målet T 1951-20
 - Göta dom den 17 juni 2022 i målet T 2627-21
 - HNN dom den 8 november 2022 i målet T 1932-21
- Svea dom den 28 april 2023 i målet T 7827-22.

RESERVBILD

VILKET DJUR GILLAR INTE LISEBERG?

LAG (2024:79) OM PLACERING AV BARN VID SKYDDAT BOENDE

- Barn som följer med en vårdnadshavare till ett skyddat boende ska bedömas och beviljas insatsen individuellt och socialnämnden ska ansvara för att tillgodose barnets behov av stöd- och hjälpinsatser. Fokus på barnet som en egen individ inte på barnet som ett bihang/tillbehör till den föräldern.
- KammarR Jönköping dom den 17 sept. 2024 i målet 2222-24

ANNAT UMGÄNGE ÄN DIREKT KONTAKT

- 6 kap. 15 § första stycket FB. Barnet ska ha rätt till umgänge med en förälder som det inte bor tillsammans med. Umgänget kan ske genom att barnet och föräldern *träffas* eller genom att de har *annan kontakt*.
- När ej vanligt umgänge kan komma till stånd.
- Upptrappning när umgänge ej skett under lång tid.
- Komplement till vanligt umgänge (typiskt sett i veckan mellan veckoslut).
- Olika sätt telefon och brev enligt förarbeten men nu även videsamtal och kommunikation olika digitala plattformar.
- Svea dom 14/9 2020 i målet T 1756-20

ANNAN KONTAKT – BARNETS ÅLDER OCH MOGNAD

- En viktig omständighet att beakta vid ställningstagande till frågan om videoumgänge (motsvarande) är barnets ålder. Barnets ålder kan – olika vid olika åldrar – påverka boendeföräldrarnas möjlighet att se till att barnet medverkar vid umgänget. Ett beslut om videoumgänge måste ofta bli så att starttiden bestäms och så varar umgänget så lång tid som det är möjligt med hänsyn till barnet. Att bestämma en viss tid för umgänget, t.ex. mellan kl. 18.00 – 19.00 är, i vart fall när det gäller mindre barn, olämpligt.

UMGÄNGE

- Domstolen beslutar på talan av förälder.
- Ej – i realiteten i alla fall – möjligt att fastställa umgänge vid umgängesvägran. Ej barnets bästa och ej verkställbar.
- Förälder kan yrka begränsning/inskränkning.
- Barnets bästa, m.m.
- Hänsyn till hur umgänge utövats eller kan komma att utövas.
 - RH 1997:59
 - HVS dom 9 december 2021 i målet T 3090-21.
 - Göta hovrätts dom den 7 juli 2022 i målet T 206-22.

UMGÄNGE

- Hur länge gäller ett beslut (i en dom) om umgänge? Till, inte till och med, 18 år.
- NJA 2023 s. 1018 och HD dom den 19/6 2024 i 4560-23.
- Någon ändring i förhållandet till vad som tidigare varit fallet?

HUR SKA ETT BESLUT OM UMGÄNGE SE UT?

- Domstolen måste i sitt beslut om umgänge noga ange under vilka tider umgänge ska äga rum. Detta är nödvändigt för att ett beslut ska vara verkställbart. Domslutet – en spegling av yrkandena.
- JO 2014/15 s. 41 – JO kritiserade en domare för att denne meddelat ett beslut om barnets rätt till umgänge med en förälder som var så opreciserat att det inte gick att verkställa.
- HSB dom den 22/12 2021 i T 364-21.
- Och, vid umgängestrappa, ange antal gånger i stället för datum.

HUR SKA ETT BESLUT OM UMGÄNGE SE UT?

- Många exempel i avsnitt 7.2.3.2 och i bilaga 2.
- Viktiga moment
 - Tid (dag och tid på dag inledning resp. avslut)
 - Plats (alternativ plats om t.ex. skola/förskola stängd)
 - Vem hämtar/lämnar
- Och, vid umgängestrappa, ange antal gånger i stället för datum.

UMGÄNGESSTÖD

- Umgängesstöd under vissa förutsättningar.
 - Barnets behov.
 - Skapa förutsättningar för normalisering av umgänget med sikte på umgänge utan stöd.
- Det är domstolen som beslutar.
 - JO 2015/16 s. 86.
 - JO beslut den 19 januari 2021 dnr 1325-2020.
 - JO beslut den 22 februari 2023 dnr 8220-2021.
- Eller ?
 - HD dom den 19 juni 2024 i målet 4560-23.

UMGÄNGESSTÖD

- Behovsprövning – tre typfall i förarbetena (men kanske bara två i realiteten)
 - I. Stöd vid hämtning och lämning
 - II. Oro över umgänget (Så i HD dom den 19/6 2024 i 4560-24 [p. 39]).
 - III. Bristande omsorgsförmåga hos umgängesföräldern
- Svea hovrätts dom den 7 november 2012 i målet T 5103-12
- NJA 2023 s. 1018 p. 17

UMGÄNGESSTÖD

- Umgängesstöd för viss tid - högst ett år.
 - HVS dom den 27 februari 2020 i målet T 5373-18
 - HD dom den 19 /6 2024 i 4560-24 (p. 24).
- Efter (högst) ett år – vad händer sedan.
 - HD dom den 19 juni 2024 i målet T 4560-23 (p. 40).
 - HVS dom den 20 april 2023 i målet T 2469-22.

UMGÄNGESSTÖD – RISKER, M.M.

- Prop. 2020/20:150 s. 75
- Om domstolen kommer fram till att det inte inom överskådlig framtid, dvs. mer än ett år, kan bli aktuellt att låta förälder och barn umgås utan umgängesstöd, bör domstolen inte välja umgänge med umgängesstöd.
- Svea dom den 30 juni 2020 i målet T 12450-19
- Svea dom den 1 november 2021 i målet T 13854-20
- HVS dom den 31 maj 2022 i målet T 4529-21
- Umgängesstöd bäst under tid för interimistiskt beslut – nästa bild

UMGÄNGESSTÖD – INTERIMISTISKT BESLUT

- Domstolen får fatta ett interimistiskt beslut om umgänge med umgängesstöd (se 6 kap. 20 § FB).
- För att få information om utfallet av umgängesstöd kan domstolen i samband med sitt beslut om umgängesstöd, i de fall beslut om umgängesstöd fattas i ett interimistiskt beslut under målets handläggning. Se ex sid. 245.
- Domstolen ska ompröva vid dom.
- Umgängesstöd genom dom – ingen möjlighet till uppföljning av domstolen.

UMGÄNGESSTÖD OCH VITE

- Vite enligt 6 kap. 21 §
- Svea 25/9 2018 i T 9817-17 . Umgängesstöd, upptrappning och vite.
- HSB 4/3 2009 i T 755-08. Umgänge per telefon, umgängesstöd och vite.
- Uddevalla tr 28/1 2022 i Ä 3031-21. Umgänge genom videosamtal, umgängesstöd och vite (T 978-20).

VÅRDNADENS UTÖVANDE

- Fullmakt insyn resp. beslut (även blandad variant)
- Insynsfullmakt (8.2.6.1) vid [förutsättning för] ensam vårdnad
- Beslutsfullmakt (8.2.6.2) vid [förutsättning för] gemensam vårdnad

FULLMAKT TYDLIGHET

- *KammarR i Sundsvall dom 27/1 2020 i målet 3324-19.* För generellt hållen fullmakt. ... att få del av information från myndigheter och andra i frågor som rör barnet.
- *KammarR i Sundsvall dom den 20 december 2022 i målet 2704-22.* Tillräckligt preciserad. Gav den andra föräldern fullmakt att ta del av all information och samtliga handlingar rörande de två gemensamma barnen från skola, förskola och socialtjänst.
- *KammarR i Sundsvall dom 3/1 2024 2419-23.* Fullmakten godtogs men maskades rörande uppgifter som inte gällde barnet och det var ok.

FULLMAKT - KONSEKVENNS

- Utfärdande av fullmakt bygger på frivillighet.
- RH 2015:6. Åtagande att utfärda fullmakt ej verkställbart
- KammarR i Göteborg dom den 16 oktober 2018 i målet 2336-18. Återkallade fullmakt – insynsrätten upphör.

FORUMBESTÄMMELSER 6 KAP. FB

- Domstolen i den ort där barnet har sin hemvist (eller om ej folkbokfört Stockholms tingsrätt). 6 kap. 17 § FB
- Forumregler om sekretess gäller – barnet/vårdnadshavarna.
- Sekretessbelagda uppgifter (3 kap. 1 § OSL).
- Dispositiv forumbestämmelse – foruminvändning krävs (34 kap. 2 § RB – konsekvens av utebliven foruminvändning = rätt forum.

YRKANDEN OCH REALITET

- Kärandens och svarandens yrkande/n styr (i huvudsak) processen.
- Vad är syftet med stämningen, dvs. vad vill parten uppnå med stämningen? Utgångspunkt från rådande förhållanden.
 - Vårdnad
 - Boende
 - Umgänge
- Kan käranden/svaranden ”leva upp” till det åtagande som bifall till en talan innebär, t.ex. om en part yrkar växelvist boende varannan vecka – medger partens arbete och livssituation detta.

SAMFÖRSTÅNDSLÖSNINGAR

- Ett sätt för domstolen att bedriva arbete med att få föräldrarna att träffa en överenskommelse är att handlägga målet med flera muntliga förberedelser. Föräldrarna får därigenom möjlighet att träffa delöverenskommelser som vid kommande förhandling utvärderas och byggs ut. Syftet med ett sådant upplägg är att föräldrarna ska kunna komma överens om en slutlig lösning.
- JO – 3/4 2013 dnr 1814-2012 – ok men det bör inte dra ut för långt i tid.
- Riktmärke – 3 muf. Om arbetet med att förmå föräldrarna att komma överens inte lyckats då bör försöken upphöra och handläggningen övergå till att förbereda målet inför kommande huvudförhandling.

UTREDNING

- Domstolen ska se till att frågor om vårdnad, boende och umgänge blir tillräckligt utredda (6 kap. 19 § första stycket FB).
 - Fram t.o.m. den 30 juni 2021 användes ”tillbörligt”. Det ordet ändrades till ”tillräckligt” utan att ändringen kommenterade särskilt i lagstiftningsärendet, vilket torde innebära att det är en ren språklig modernisering utan att någon saklig ändring av innehållet i bestämmelsen är avsedd.
- Upplysningar/utredning.
- Behövs ytterligare utredning, utöver de upplysningar som socialnämnden ska ges tillfälle att lämna får domstolen uppdra åt socialnämnden eller något annat organ att utse någon att utföra en sådan utredning, vanligen benämnd vårdnadsutredning (6 kap. 19 § tredje stycket FB).

UTREDNING

- Socialnämnden i den kommun där barnet är bosatt.
 - [Om förälder i två kommuner – utredningen utförs av ”barnets kommun” i samråd med ”den andra förälderns kommun”].
- Barn med skyddade personuppgifter?
- Utredning genom annat organ?
- Behövs alltid en utredning eller räcker det med upplysningar o/e snabbupplysningar?
- Utredningen – processmaterial.
 - Prop. 1981/82:168 s. 89 och 91 samt prop. 2004/05:131 s. 166 f. och 236.
- Utredningens värde avgörs av domstolen (dock NJA 2009 s. 798).

UTREDNING

- Hörande av utredaren i domstolen? Varför?
- BBiC (ett arbetssätt för socialtjänstens barn- och ungdomsvård)
- FREDA (bedömningsmetoder – våld i nära relationer)
- iRiSk (risk- och skyddsbedömningar för våldsutsatta barn)
- PATRIAKT (vägledning för bedömning och hantering av risk för hedersrelaterat våld)
- SARA Spousal Assault Risk Assessment guide (guide för att bedöma risken för upprepat partnervåld)

UTREDNING – BARNETS ÅSIKTER

- I enlighet med Barnkonventionens regler om barns rätt att komma till tals ska domstolen vid dom eller beslut om vårdnad, boende och umgänge ta hänsyn till barnets åsikter i förhållande till barnets ålder och mognad. Barnes åsikter är en särskilt betydelsefull omständighet vid den prövning som ska göras i målet. Barnets åsikter/vilja – barnets ålder och mognad.

UTREDNING – BARNETS ÅSIKTER

- För att säkerställa att domstolen i en utredning om vårdnad, m.m. får upplysningar om barnets inställning **ska**, om det inte är olämpligt, den som utför en sådan utredning höra barnet och redovisa *barnets åsikter* samt lämna förslag till beslut (6 kap. 19 § fjärde stycket FB).
- Före 1/7 -21 ... försöka klarlägga barnets inställning och redovisa *den ...*

UTREDNING – BARNETS ÅSIKTER

- Utredningsskyldighet har till syfte att säkerställa att domstolen får det underlag som är nödvändigt för att den ska kunna ta hänsyn till barnets vilja. Avsikten med utredningsskyldigheten är också att barnets åsikter ska redovisas på annat sätt än genom förhör med barnet inför domstolen; på så sätt bör den risken kunna undvikas att barnet försätts i svåra valsituationer.
- Hörande av barnet utan vårdnadshavarens samtycke eller närvaro
- Hörande av barnet inför domstolen

INTERIMISTISKA BESLUT

- Domstolen får, om det behövs, besluta om V, B eller U för tiden till dess att frågan har avgjorts genom en dom eller ett beslut, dvs interimistiskt.
- Ett interimistiskt beslut fordrar ett korresponderande huvudyrkande.
- Interimistiska yrkande ska handläggas skyndsamt. (Flera JO-beslut om det).
- Rätten kan inhämta upplysningar från socialnämnden.
- Bevisupptagning ej tillåten – fortsättning i nästa bild.

INTERIMISTISKA BESLUT

- SOU 1982:25-26 s. 453 – Prop. 1986/87:89 s. 180
- RH 1994:11
- Prop. 2004/05:131 och Prop. 2005/06:99 s. 65
- Göta beslut den 24 maj 2013 i målet ÖÄ 1312-13
- HVS beslut den 19 december 2022 i målet ÖÄ 6911-22
- HVS beslut den 6 december 2021 i målet ÖÄ 6720-21

- Ett interimistiskt beslut gäller genast.

VITTNEN/BEVISNING

- I domstolens ansvar ligger att utöva materiell processledning, bl.a. att se till att inget onödigt dras in i målet. Ett sätt att fullgöra denna skyldighet är att begränsa parternas muntliga bevisning.
- Många ggr åberopas flera vittnen till styrkande av samma sak; ibland i en omfattning som liknar en ”folkomröstning”.
- Dessutom åberopas ofta även närstående, släkt och vänner till styrkande av personens förträfflighet i olika avseenden. Dessa senare vittnens uppgifter är i allmänhet sådana att det går att på förhand förutse vad de kommer att berätta. De tillför därför i allmänhet inte något väsentligt i målet.

VITTNEN/BEVISNING

- Domstolen kan i de fall som anges i föregående bild överväga möjligheten att avvisa vittnen (36 kap. 7 § RB) eftersom många vittnen om samma sak inte gör bevisningen starkare och eftersom närstående vittnens uppgifter ofta saknar relevans.
- Processledning inte bara före utan även under förhandling.
- Svea hovrätts dom den 2 oktober 2014 i målet T 2406-14. I domen i ett mål om bl.a. vårdnad finns en skrivning ang. domstolens (i detta fall kritik mot tingsrättens bristande) materiella processledning.

BEVISBÖRDEREGLER

- Det finns inte några bevisbörderegler som tar sikte på mål om vårdnad, boende och umgänge. Några sådana regler är dessutom obehövliga eftersom målet är indispositivt. Domstolen har ett utredningsansvar och dessutom en skyldighet att beaktat bl.a. barnets bästa.

BEVISBÖRDEREGLER

- Bestämmelsen i 6 kap. 2 a § FB talar om att det är risken för effekt som ska beaktas. Det behöver alltså inte vara ställt utom allt tvivel att förhållanden kan komma att inträffa som kan leda till att barnet – eller i det fall det är aktuellt, någon annan i familjen – far illa för att detta ska få inverkan på beslutet. Det räcker med att det föreligger konkreta omständigheter som talar för att det finns en risk för att barnet kan komma att fara illa. Samma höga beviskrav som i brottmål gäller inte [Prop. 1992/93:139 s. 28 f. och 37].
- Eftersom det inte gäller lika höga beviskrav som i brottmål kan ett påstående om övergrepp beaktas i vårdnadsålet även om t.ex. en förundersökning har lagts ned . [Kap. 3, not. 64.]

BEVISBÖRDEREGLER

- NJA 2023 s. 1018 p. 13. Bedömningen av risken för bortförande eller kvarhållande utgör en prognos om framtida förhållanden. För att kunna bedöma risken måste domstolen först värdera *redan inträffande händelser eller föreliggande omständigheter* som talar för att risken kan komma att förverkligas. I fråga om *sådana omständigheter* bör det beviskrav som normalt gäller i tvistemål tillämpas.
- Vad innebär detta?
- Prop. 2024/25:10 Tryggare hem för barn

”HJÄLPA BARNEN TRYGGT GENOM SKILSMÄSSAN”

- www.samarbeteefterskilsmassa.se
- SES är en digital plattform som hjälper föräldrar att bättre stötta sina barn genom en separation eller skilsmässa.
- samarbeteefterskilsmassa.se